

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างนวัตกรรม ปฏิบัติและประเมินผลการใช้นวัตกรรม คุณลักษณะด้านคุณธรรมเรื่องระเบียบวินัยการแต่งกาย ด้านสังคมเรื่องมารยาท และด้านการเรียนรู้ เรื่องการรักการอ่าน สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) โดยวิธีการวิจัยเชิง ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR)

กลุ่มประชากรที่ใช้ศึกษา คือ ครูและผู้บริหารโรงเรียนเมืองชลพณิชยการจำนวน 45 คน นักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1-2 จำนวน 1,200 คน และผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียน เมืองชลพณิชยการจำนวน 1,200 คน กลุ่มตัวอย่าง ใช้เกณฑ์กำหนดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607 - 610) ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบสุ่มอย่างมีระบบ (Systematic Random Sampling) ได้แก่ ครูและผู้บริหารโรงเรียนเมืองชลพณิชยการจำนวน 40 คน นักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1-2 จำนวน 305 คน และผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียน เมืองชลพณิชยการจำนวน 305 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แบบการสนทนากลุ่มเพื่อสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 2) คู่มือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้จากการระดมความคิดของคณะครู แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านคุณธรรมเรื่องระเบียบวินัยการแต่งกาย ด้านสังคมเรื่องมารยาท และด้านการเรียนรู้เรื่อง รักการอ่าน 3) แบบสอบถามวัดพฤติกรรมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้รูปแบบ ของลิเคิร์ต จำนวน 24 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .89 และมีค่าจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .23 - .78 4.) แบบสัมภาษณ์เพื่อติดตามการประเมินการปฏิบัติตามแผนการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์

การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการศึกษาค้นคว้าเอกสาร สัมภาษณ์ และตอบแบบสอบถาม โดยครู ผู้ปกครอง และนักเรียน ผู้ทำวิจัยศึกษาค้นคว้าเอกสารจากผลการสรุปของแต่ละนวัตกรรม รวมถึงการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่าง และให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามก่อนและหลัง การทดลอง ด้วยแบบสอบถามวัดพฤติกรรมคุณลักษณะที่พึงประสงค์นำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ ด้วยสถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และสถิติการทดสอบค่าทีกรณีที่มีกลุ่มตัวอย่าง ไม่เป็นอิสระต่อกัน โดยใช้สูตร t -test แบบ Dependent Samples

สรุปผลการวิจัย

ผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยได้นวัตกรรมและได้พบปรากฏการณ์ของการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเมืองชลพณิชการ ดังนี้

1. ได้นวัตกรรมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรมเรื่องระเบียบวินัย การแต่งกาย ด้านสังคมเรื่องมารยาทในสังคมและด้านการเรียนรู้เรื่องรักการอ่าน โดยการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครองและนักเรียน จำนวน 16 กิจกรรม อาศัยแนวคิดที่เป็นนวัตกรรมคือการสร้างกระแสนิยมในสังคม การใช้ตัวแบบ การเสริมแรง และการจัดสภาพแวดล้อม

2. นักเรียนมีระดับการปฏิบัติพฤติกรรมของนักเรียนต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านคุณธรรมเรื่องระเบียบวินัยการแต่งกาย ด้านสังคมเรื่องมารยาทในสังคมและด้านการเรียนรู้เรื่องรักการอ่าน และโดยภาพรวมของนักเรียนก่อนปฏิบัติกิจกรรมและหลังปฏิบัติกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ด้านการพัฒนานวัตกรรมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมเรื่องระเบียบวินัย การแต่งกาย ด้านสังคมเรื่องมารยาทในสังคมและด้านการเรียนรู้เรื่องรักการอ่านของนักเรียนเมืองชลพณิชการ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนานวัตกรรมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมเรื่องระเบียบวินัยการแต่งกาย ด้านสังคมเรื่องมารยาทในสังคมและด้านการเรียนรู้เรื่องรักการอ่านของนักเรียนเมืองชลพณิชการ สรุปได้ดังนี้

1. นวัตกรรมที่พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมเรื่องระเบียบวินัยการแต่งกาย ด้านสังคมเรื่องมารยาทในสังคมและด้านการเรียนรู้เรื่องรักการอ่านของนักเรียนโรงเรียนเมืองชลพณิชการ มี 16 กิจกรรม โดยใช้หลักการในการพัฒนานวัตกรรม 4 หลักการ คือ การสร้างกระแสนิยมในสังคม การใช้ตัวแบบ การเสริมแรง และการจัดสภาพแวดล้อม

2. ลักษณะสำคัญของนวัตกรรมที่จัดโดยพัฒนาจากหลักการ มีความสัมพันธ์ส่งผลต่อกันและกัน ดังต่อไปนี้

2.1 การสร้างกระแสในสังคม ใช้นวัตกรรมที่พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมเรื่องระเบียบวินัยการแต่งกาย เช่น กิจกรรมตรวจแถว กิจกรรมสวดยอดห้องเรียนแต่งกายดี ด้านสังคมเรื่องมารยาทในสังคม เช่น กิจกรรมการอบรมมารยาท กิจกรรมทำสมาธิในห้องเรียน กิจกรรมประกวดมารยาท กิจกรรมทำบุญทุกวันพระ กิจกรรมบวชธรรมจารีณี และด้านการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมอ่านได้บันทึกดี กิจกรรมประกวดสวดยอดนักอ่าน กิจกรรมเสี่ยงตามสายและ กิจกรรมงานศิลป์ที่สร้างสรรค์ ขั้นตอนของการทำกิจกรรมเหล่านี้เป็นสร้างกระแสให้เกิดขึ้นในโรงเรียนส่งผลโดยตรงต่อนักเรียนให้เกิดความสนใจและใส่ใจเรื่องการแต่งกาย เรื่องมารยาท และการอ่านหนังสือมากยิ่งขึ้น

2.2 การใช้ตัวแบบ ใช้นวัตกรรมที่พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมเรื่องระเบียบวินัยการแต่งกาย เช่น กิจกรรมเด็กดีศรีมขพ กิจกรรมยามเช้า ด้านสังคมเรื่องมารยาทในสังคม เช่น กิจกรรมอบรมมารยาท ด้านการเรียนรู้เรื่องรักการอ่าน เช่น กิจกรรมแกนนำนักอ่าน กิจกรรมเหล่านี้ใช้ตัวแบบโดยให้ครูหรือนักเรียนเป็นต้นแบบซึ่งส่งผลให้นักเรียนส่วนใหญ่ทำตามต้นแบบที่เห็นโดยการเลียนแบบหรือกระทำพฤติกรรมตามแบบต้นแบบเหล่านั้นส่งผลต่อพฤติกรรมที่เหมือนต้นแบบเช่นเดียวกัน

2.3 การเสริมแรง ใช้นวัตกรรมที่พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมเรื่องระเบียบวินัยการแต่งกาย เช่น กิจกรรมรณรงค์การแต่งกาย กิจกรรมประกวดชุดห้องเรียนแต่งกายดี ด้านสังคมเรื่องมารยาทในสังคม เช่น กิจกรรมทำสมาธิในห้องเรียน กิจกรรมประกวดมารยาท กิจกรรมทำบุญทุกวันพระ ด้านการเรียนรู้เรื่องรักการอ่าน เช่น กิจกรรมอ่านได้บันทึกดี กิจกรรมประกวดสุดยอดนักอ่าน กิจกรรมเสียงตามสาย และ กิจกรรมงานศิลป์ที่สร้างสรรค์ กิจกรรมเหล่านี้ใช้การเสริมแรงเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนทำกิจกรรม เสริมแรงโดยการให้รางวัล เช่น สิ่งของ กระดาษและคำชม ส่งผลต่อนักเรียนคือ เกิดกำลังใจและมีส่วนผลักดันให้นักเรียนสนใจอยากจะทำมากยิ่งขึ้น

2.4 การจัดสภาพแวดล้อม ใช้นวัตกรรมที่พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมเรื่องระเบียบวินัยการแต่งกาย เช่น กิจกรรมเด็กดีศรี มขพ. กิจกรรมรณรงค์การแต่งกาย ด้านสังคมเรื่องมารยาทในสังคม เช่น กิจกรรมยามเช้า กิจกรรมรณรงค์การไหว้ กิจกรรมทำบุญทุกวันพระ กิจกรรมบวชธรรมจารีณิ ด้านการเรียนรู้เรื่องรักการอ่าน เช่น กิจกรรมแกนนำนักอ่าน กิจกรรมเหล่านี้เป็นการจัดสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศของโรงเรียน เช่น การทำป้ายโปสเตอร์ การจัดบอร์ด บรรยากาศของการทำกิจกรรมหรือแข่งขันอยู่บ่อยครั้ง ทำให้นักเรียนเห็นความสำคัญและสนใจมากยิ่งขึ้น

ระดับการปฏิบัติพฤติกรรมของนักเรียนต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมเรื่องระเบียบวินัยการแต่งกาย ด้านสังคมเรื่องมารยาทในสังคมและด้านการเรียนรู้เรื่องรักการอ่าน และโดยภาพรวมของนักเรียนก่อนปฏิบัติกิจกรรมและหลังหลังปฏิบัติกิจกรรม แตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนานวัตกรรมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมเรื่องระเบียบวินัยการแต่งกาย ด้านสังคมเรื่องมารยาทในสังคมและด้านการเรียนรู้เรื่องรักการอ่านของนักเรียนเมืองชลพนิชการ สรุปได้ดังนี้

1. ระดับการปฏิบัติพฤติกรรมของนักเรียนต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมเรื่องระเบียบวินัยการแต่งกายประเมินโดยครูผู้ปกครองและนักเรียนพบว่าก่อนการใช้

นวัตกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.75$) หลังการใช้นวัตกรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$) เมื่อจำแนกตามกลุ่มตัวอย่างได้ผลดังนี้

- 1.1 ประเมินโดยครู ก่อนการใช้นวัตกรรมภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.00$) หลังการใช้นวัตกรรมภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$)
- 1.2 ประเมินโดยผู้ปกครอง ก่อนการใช้นวัตกรรมภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.72$) หลังการใช้นวัตกรรมภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$)
- 1.3 ประเมินโดยนักเรียนก่อนการใช้นวัตกรรมภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.54$) หลังการใช้นวัตกรรมภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$)

2. ระดับการปฏิบัติพฤติกรรมของนักเรียนต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านสังคมเรื่องมารยาทในสังคมประเมินโดยครูผู้ปกครองและนักเรียนพบว่าก่อนการใช้นวัตกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.73$) หลังการใช้นวัตกรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$) เมื่อจำแนกตามกลุ่มตัวอย่างได้ผลดังนี้

- 2.1 ประเมินโดยครู ก่อนการใช้นวัตกรรมภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.59$) หลังการใช้นวัตกรรมภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.01$)
- 2.2 ประเมินโดยผู้ปกครอง ก่อนการใช้นวัตกรรมภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.80$) หลังการใช้นวัตกรรมภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.49$)
- 2.3 ประเมินโดยนักเรียนก่อนการใช้นวัตกรรมภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.67$) หลังการใช้นวัตกรรมภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$)

3. ระดับการปฏิบัติพฤติกรรมของนักเรียนต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านการเรียนรู้เรื่องรักการอ่านประเมินโดยครูผู้ปกครองและนักเรียนพบว่า ก่อนการใช้นวัตกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.92$) หลังการใช้นวัตกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.31$) เมื่อจำแนกตามกลุ่มตัวอย่างได้ผลดังนี้

- 3.1 ประเมินโดยครู ก่อนการใช้นวัตกรรมภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.52$) หลังการใช้นวัตกรรมภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.88$)
- 3.2 ประเมินโดยผู้ปกครอง ก่อนการใช้นวัตกรรมภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.89$) หลังการใช้นวัตกรรมภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.34$)
- 3.3 ประเมินโดยนักเรียนก่อนการใช้นวัตกรรมภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.00$) หลังการใช้นวัตกรรมภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$)

2. ผลการวิเคราะห์ผลการศึกษเปรียบเทียบระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม เรื่องระเบียบวินัยการแต่งกาย ด้านสังคมเรื่องมารยาทในสังคม และด้านการเรียนรู้เรื่องรักการอ่าน ของนักเรียนโดยครู ผู้ปกครอง และนักเรียนพบว่า คะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งสามด้านโดยภาพรวมสูงกว่าก่อนการใช้นวัตกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามกลุ่มตัวอย่างได้ผลดังนี้

2.1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม ด้านสังคมและด้านการเรียนรู้ประเมิน โดยครู หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการใช้นวัตกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม ด้านสังคมและด้านการเรียนรู้ประเมิน โดยผู้ปกครอง หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการใช้นวัตกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม ด้านสังคมและด้านการเรียนรู้ประเมิน โดยนักเรียน หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการใช้นวัตกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยนวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านการมีวินัย ในตนเอง มีมารยาทในสังคม และการรักการอ่าน ของนักเรียน โรงเรียนเมืองชลพณิชการ มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

1. การพัฒนานวัตกรรมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมเรื่องระเบียบวินัย การแต่งกาย ด้านสังคมเรื่องมารยาทในสังคมและด้านการเรียนรู้เรื่องรักการอ่านของนักเรียน เมืองชลพณิชการ

1.1 การสร้างกระแสในสังคมส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้ง 3 ด้าน เพราะการสร้างกระแสในสังคมทำให้นักเรียนเกิดความสนใจและใส่ใจที่จะปฏิบัติหรือ แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา โดยพฤติกรรมเหล่านั้นเป็นการทำประจำจนเป็นนิสัย ทำให้เกิดความเคยชินและ เป็นการสร้างค่านิยมที่ดีให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน โดยนวัตกรรมที่เป็นกิจกรรม เน้นการสร้างกระแสในสังคมได้แก่ กิจกรรมตรวจแถว กิจกรรมสวดยอดห้องเรียนแต่งกายดี กิจกรรมการอบรมมารยาท กิจกรรมทำสมาธิในห้องเรียน กิจกรรมประกวดมารยาท กิจกรรมทำบุญทุกวันพระ กิจกรรมบวชธรรมจารีณี กิจกรรมอ่านได้บันทึกดี กิจกรรมประกวดสวดยอด นักเรียน กิจกรรมเสียงตามสาย และกิจกรรมงานศิลป์ที่สร้างสรรค์ นวัตกรรมเหล่านี้มีรูปแบบ กิจกรรมที่เน้นการสร้างกระแสให้นักเรียนสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กิจกรรมทำบุญทุกวันพระ กิจกรรมอ่านได้บันทึกดี กิจกรรมทำสมาธิในห้องเรียน ใช้ระยะเวลาปฏิบัติกิจกรรมนานทำให้นักเรียนเกิดความเคยชินจนเป็นนิสัยที่นักเรียนปฏิบัติเป็นกิจวัตร สร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ดี

ให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ ราธท์, ฮาร์มิน และไซมอน (Raths, Harmin, & Simon, 1966) กล่าวว่า ค่านิยมเป็นสิ่งที่บุคคลเลือกยึดถือ เป็นหลักหรือแนวทางในการดำรงชีวิตของตน โดยมีกระบวนการสร้างค่านิยมเป็น 7 ขั้นตอน คือ สำรวจทางปฏิบัติ พิจารณาผลที่จะเกิดขึ้น ตัดสินใจเลือกอย่างเสรี เห็นชอบและเน้นทางบวก เสริมความมั่นใจ แสดงค่านิยมและทำซ้ำๆ ให้เป็นนิสัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัมพรรัตน์ วัฒนโชติ (2536) ได้พัฒนากระบวนการสอนขึ้น 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการคิดอย่างอิสระ ขั้นกำหนดทางเลือกที่หลากหลาย ขั้นพิจารณาไตร่ตรอง ขั้นทางเลือกที่ดีที่สุด ขั้นปฏิบัติตามทางเลือก และขั้นปฏิบัติซ้ำจนเป็นประจำ

1.2 การสร้างตัวแบบ/ผู้นำ ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้ง

3 ด้าน เพราะตัวแบบมีส่วนให้นักเรียนกระทำตามหรือเลียนแบบพฤติกรรมส่วนใหญ่ทำตามต้นแบบที่เห็น โดยการเลียนแบบหรือกระทำพฤติกรรมตามแบบต้นแบบเหล่านั้นส่งผลต่อพฤติกรรมที่เหมือนต้นแบบ โดยนวัตกรรมที่เป็นกิจกรรมเน้นการสร้างตัวแบบ/ผู้นำ ได้แก่ กิจกรรมเด็กดีศรีชุมชน กิจกรรมยามเช้า กิจกรรมอบรมมารยาท กิจกรรมแกนนำนักอ่าน สอดคล้องกับทฤษฎีของแบนดูรา (Bandura, 1977) เชื่อว่า การเรียนรู้ส่วนใหญ่ของคนเกิดขึ้นจากการสังเกตตัวแบบ สามารถถ่ายทอดทั้งความคิดและการแสดงออกจากตัวแบบได้พร้อมๆ กัน มีกระบวนการคือ 4 กระบวนการคือ กระบวนการตั้งใจ (Attentional Processes) กระบวนการกระทำ (Production Processes) กระบวนการเก็บจำ (Retention Processes) กระบวนการจูงใจ (Motivational Processes) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ สุวิมล ว่องวาณิช (2549, หน้า 37 - 40) เสนอแนวทาง การพัฒนาคุณลักษณะว่าต้องมีการสร้างตัวแบบที่ดี ทั้งพ่อแม่ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ หรือบุคคลตัวอย่างในสังคม นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับความคิดของ ไรอัน (Ryan, 2002) กล่าวว่าการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นการยกตัวอย่างและปฏิบัติเป็นแบบอย่าง (Example) แนวทางการการประพฤติดที่ปฏิบัติสะท้อนคุณลักษณะที่พึงประสงค์นอกเหนือจากการอบรมสั่งสอนเพื่อยกตัวอย่างพฤติกรรมที่ดีและไม่ดี พร้อมผลของการปฏิบัติให้เกิดความเข้าใจ รวมถึงการประพฤติดนเป็นแบบอย่างที่ดีของครูเพื่อให้นักเรียนเห็นด้วย การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีถือเป็นการยกตัวอย่างที่ดีที่นักเรียนสามารถเห็นและเลียนแบบการกระทำ ความประพฤติต่างๆ โดยตรง สอดคล้องกับงานวิจัยของรังสิมันต์ สุนทรไชยา (2536) ได้พบว่า การเสนอตัวแบบที่มีพฤติกรรมการมีระเบียบวินัยในชั้นเรียน ผ่านทางวีดิทัศน์ สามารถเพิ่มพฤติกรรมการมีระเบียบวินัยของนักเรียนได้ รวมทั้งสอดคล้องกับ อติเดช ศรีบุญทอง (2538) ที่กล่าวว่า การที่ครูกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีกับนักเรียนส่งผลให้นักเรียนเกิดการเลียนแบบและปฏิบัติในเวลาต่อมา และสอดคล้องกับ คนุพล สุนทรรัตน์ (2550) กล่าวว่า การเรียนโดยใช้ตัวแบบส่งผลต่อการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแบบที่สำคัญคือครู ซึ่งนักเรียนให้ความสำคัญและปฏิบัติตามเมื่อครูปฏิบัติ

1.3 การเสริมแรง ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้ง 3 ด้าน

เพราะ การเสริมแรงเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนทำกิจกรรม เสริมแรงโดยการให้รางวัล เช่น สิ่งของ คะแนนและคำชม ส่งผลต่อนักเรียนคือ เกิดกำลังใจและมีส่วนผลักดันให้นักเรียนสนใจอยากจะทำมากยิ่งขึ้นโดยนวัตกรรมการที่เป็นกิจกรรมเน้น การเสริมแรง ได้แก่ กิจกรรมรณรงค์ การแต่งกาย กิจกรรมประกวดชุดห้อยเรียนแต่งกายดี กิจกรรมทำสมาธิในห้องเรียน กิจกรรมประกวดมารยาท กิจกรรมทำบุญทุกวันพระ กิจกรรมอ่านได้บันทึกดี กิจกรรมประกวดชุดยอดนักอ่าน กิจกรรมเสียงตามสาย และ กิจกรรมงานศิลป์ที่สร้างสรรค์ สอดคล้องทฤษฎีของเบอร์ริส สกินเนอร์ (Burrhus F. Skinner) อธิบายว่า พฤติกรรมของบุคคลเป็นผลเกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมของบุคคลจะแปรเปลี่ยนไปตามผลที่ได้รับจากการกระทำ ซึ่งผลมี 2 ประเภท คือ เสริมแรง (Reinforce) ซึ่งทำให้พฤติกรรมนั้นมีอัตราเพิ่มขึ้นอีกประเภทคือ การถูกลงโทษ (Punisher) ซึ่งทำให้พฤติกรรมนั้นมีอัตราลดลงหรือหมดไป (สุรางค์ ใ้วตระกูล, 2539) กล่าวว่าทฤษฎีนี้เป็นเครื่องมือที่นำไปปรับพฤติกรรมได้โดยวิธีการคือ กำหนดพฤติกรรมเป้าหมายให้ชัดเจน ใช้แรงเสริมที่เหมาะสมและถูกหลักการ ติดตามสังเกตการเปลี่ยนแปลง และเมื่อพฤติกรรมที่ต้องการเกิดขึ้น ควรให้แรงเสริมเป็นครั้งคราว เพื่อจะให้พฤติกรรมนั้นคงอยู่อย่างถาวร เช่นเดียวกับ จูดีพัตน์ สงบกาย (2533) กล่าวว่า การปรับพฤติกรรมตามแนวคิดข้างต้น มีผู้สนใจจำนวนมากนำไปศึกษาวิจัย เช่น แมคโดบี และเทเลอร์ (Maccoby & Taylor) ได้ทดลองปรับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การกำกับตัวเอง โบลสตัด และจอห์นสัน (Bolstad & Johnson) ทดลองปรับพฤติกรรมก่อนนอนในชั้นเรียนโดยใช้วิธีการกำกับตนเอง ภรณ์ อินทสร, วิไล อาชวอาภรณ์ และประทีป จินจิ ได้ทดลองพัฒนาพฤติกรรมตั้งใจเรียนโดยใช้เทคนิคต่าง ๆ เสริมเข้าไปด้วย เช่น เทคนิคการเสริมแรงทางบวกและเทคนิคการประเมินตนเอง นอกจากนั้น ทศนีย์ นนทะสร ยังได้ศึกษาทดลองพัฒนาพฤติกรรมความร่วมมือกับการฝึกการกำกับตนเอง ซึ่งงานวิจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมา สามารถปรับพฤติกรรมเป้าหมายได้ตามวัตถุประสงค์ เป็นที่น่าสังเกตว่า หลักการเสริมแรงเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรมเรื่องระเบียบวินัยการแต่งกาย นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือไม่ต่อต้านเพราะอยากได้รางวัลมากกว่าการลงโทษหรือการบังคับ ซึ่งสอดคล้องกับประวิณ ณ นคร (2527, หน้า 5 - 6) กล่าวว่า วินัยเกิดขึ้นด้วยแรงจูงใจ และแรงบังคับ มีบุคลากรในการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยวินัยเกิดขึ้นด้วยความสมัครใจ จึงควรเน้นหนักในทางเสริมให้อัตนินัย (Self Discipline) มากกว่าการบังคับให้รักวินัย (Authoritarian Discipline)

1.4 การจัดสภาพแวดล้อม ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้ง

3 ด้าน เพราะการจัดสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศของโรงเรียน เช่น การทำป้ายโปสเตอร์ การจัดบอร์ด บรรยากาศของการทำกิจกรรมหรือแข่งขันอยู่บ่อยครั้ง ทำให้นักเรียนเห็นความสำคัญ และสนใจมากยิ่งขึ้น โดยนวัตกรรมการที่เป็นกิจกรรมเน้น การจัดสภาพแวดล้อม ได้แก่ กิจกรรม เด็กดีศรี มพ. กิจกรรมรณรงค์การแต่งกาย กิจกรรมขามเช้า กิจกรรมรณรงค์การไหว้ กิจกรรม ทำบุญทุกวันพระ กิจกรรมบวชธรรมจารินี กิจกรรมแกนนำนักอ่าน สอดคล้องกับทฤษฎีของ บลูม (Bloom, 1956) ที่เน้นจุดมุ่งหมาย 3 ด้านคือ ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) หรือด้านความรู้ความเข้าใจด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) หรือด้านการปฏิบัติ และด้านจิตพิสัย (Affective Domain) หรือด้านจิตใจ อารมณ์ โดยบลูมได้แบ่งเป็น 5 ระดับคือ ขั้นการรับรู้ (Perceiving or Receiving) ขั้นการตอบสนอง (Responding) ขั้นการเห็นคุณค่า (Valuing) ขั้นการจัดระบบ (Organizing) ขั้นการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย (Characterization) สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2539 อ้างอิงจาก Piaget, n.d.) กล่าวว่าบุคคลแต่ละคนจะมีหรือไม่มี การพัฒนาเร็ว ช้า เราสามารถวัดระดับจริยธรรมของบุคคลได้จากเหตุผลเชิงจริยธรรม เราสามารถส่งเสริมให้บุคคลมีการพัฒนาระดับจริยธรรมให้สูงกว่าเดิม โดยการเปิดโอกาสให้ บุคคลเรียนรู้จากการตัดสินใจทางจริยธรรมและอภิปรายร่วมกับผู้อื่น เราสามารถพัฒนาจริยธรรม ได้ เช่น การได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม ฝึกให้เด็กเผชิญปัญหาความขัดแย้ง เชิงจริยธรรมบ่อย ๆ หรือการจัดบรรยากาศในห้องเรียนและในโรงเรียนเอื้อต่อการที่เด็กจะสามารถ แสดงความคิดเห็นอภิปรายโต้แย้งจริยธรรมร่วมกับเพื่อน ๆ อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวทาง การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ สุวิมล ว่องวานิช (2549, หน้า 37 - 40) กล่าวว่า การพัฒนา ตัวตนของนักเรียน ด้วยการจัดพื้นที่สร้างสรรค์และเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนให้นักเรียน ได้แสดงถึงความสามารถ ศักยภาพ และการปฏิบัติตามความเชื่อ ตามแนวทางที่ตนเองคิด สร้างสรรค์ และอยู่ในบริบทของการทำความดี มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาสังคม ให้เด็กมีการปฏิบัติและพัฒนาตนเองอย่างเข้าใจความหมาย เห็นบทบาทและคุณค่าของตนเองมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการเรียนรู้เรื่องรักการอ่าน การจัดสภาพแวดล้อมให้เกิดบรรยากาศของ การอ่านทำให้นักเรียนมีแรงจูงใจและใส่ใจที่จะอ่านหนังสือมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับ แม้นมาส ขวลิต (2539, หน้า 223 - 224) กล่าวว่า การสร้างบรรยากาศการอ่านขึ้นในบ้าน ในโรงเรียน และในสังคม เป็นกิจกรรมที่เร้าใจ จูงใจให้อ่านและกระตุ้นให้เปิดความคิดให้กว้าง

2. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนหลังจากได้พัฒนาโดยใช้นวัตกรรมการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ พบว่า หลังการใช้นวัตกรรมสูงกว่าก่อนการใช้ นวัตกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เพราะ

2.1 การสร้างกลยุทธิ์ในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครองและนักเรียน ที่มีส่วนร่วมคิดรูปแบบนวัตกรรม และให้ความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ สุวิมล ว่องวานิช (2549, หน้า 37 - 40) กล่าวว่า การสร้างความร่วมมือรวมพลังทั้งจากผู้บริหาร/ครูอาจารย์ในโรงเรียน พ่อแม่ผู้ปกครองในครอบครัว ชุมชน สังคม ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนไทย กำหนดคุณธรรมที่เป็นเป้าหมายการให้ครอบครัว ชุมชนมีการทำกิจกรรมร่วมกัน รวมถึงสร้างนโยบายสาธารณะด้านการพัฒนาคุณลักษณะ โดยการให้ความสำคัญกับองค์การฐานรากของสังคม คือ สถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษา ในฐานะแกนกลางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และการรวมพลังจากการเชื่อมประสานทุกภาคส่วนของสังคม ให้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน การปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยการบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอน การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนอย่างมีระบบ โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นการวิจัยสำรวจความต้องการจำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณลักษณะ การวางแผนและการออกแบบกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะ การดำเนินการตามแผนการพัฒนาคุณลักษณะ การติดตามกำกับผลการดำเนินงานตามแผนงาน รวมทั้งการประเมินคุณภาพ ประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพของการดำเนินงาน และการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงแผนงานกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะ การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ประกอบด้วยกลยุทธิ์การสอดแทรกการเรียนรู้เข้าไปในการปฏิบัติงานจริง การจัดประชุมเกี่ยวกับอนาคตเพื่อสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน การสร้างโอกาสในการเรียนรู้ที่หลากหลาย การสร้างทักษะการเรียนรู้เป็นทีม การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริงอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และการสนับสนุนอย่างจริงจังโดยผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์และภาวะผู้นำ การสื่อสารเพื่อสร้างกระแสสังคมให้เกิดสำนึกสาธารณะ เชิดชูคุณธรรมจริยธรรมอันเกี่ยวเนื่องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน รวมทั้งการสร้างกระแสสังคมให้เกิดการเชื่อมประสาน เสริมหนุน และการขยายเครือข่ายองค์กรภาคีในด้านการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างต่อเนื่อง การวิจัยและการจัดการองค์ความรู้ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน เช่น การวิจัยพัฒนานวัตกรรมการจัดการความรู้ และกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะ การวิจัยนำร่องเพื่อพัฒนารูปแบบ/ กิจกรรมเพื่อเพิ่มพูนคุณธรรมจริยธรรม หล่อหลอมให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ผ่านสถาบันทางสังคม การวิจัยเพื่อสืบค้นและจัดทำแผนที่นักเรียน/ โรงเรียน/ สถานศึกษาที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

2.2 นักเรียนได้รับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปได้ระยะหนึ่ง ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมในเชิงบวก โดยลักษณะของกิจกรรมมุ่งเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วม ให้เป็นผู้กระทำ (Active Learning) รวมถึงการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Self - directed Learning) สอดคล้องกับแนวคิดของ จอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson & Johnson, 1994, p. 60) ที่กล่าวว่า การเข้ากลุ่มฝึกร่วมกัน โดย การเรียนรู้จากประสบการณ์ ได้ปฏิบัติด้วยตนเอง ใช้ทักษะการทำงานกลุ่มต่างๆ สามารถช่วยสร้างและพัฒนากระบวนการในการเปลี่ยนแปลงความเข้าใจ การรู้คิด (Cognitive) เจตคติ (Attitude) และรูปแบบพฤติกรรม (Behavioral Pattern) เช่นเดียวกับแนวคิดของ ทอร์เรนซ์ และเดวิด (Torant & Devid, n.d. อ้างถึงใน สุกัญญา ศรีสาคร, 2547, หน้า 205) กล่าวว่า การศึกษาที่มุ่งให้นักเรียนยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น กล่าวคือ กล้าแสดงออกจะช่วยให้เด็กเกิดการพัฒนาทางด้านความคิดที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต สามารถตรวจสอบได้หรือสามารถนำมาวิเคราะห์ และแยกแยะประเด็นต่างๆ และจากกลุ่มจะมีประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ทักษะของตนเองในการแก้ปัญหาในขั้นตอนต่อไป ซึ่งวิธีการนี้จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาได้มากกว่าการเรียนรู้จากหนังสือ หรือการบอกโดยตรงจากครู ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นริศว์ ปารมย์ (2548, บทคัดย่อ) ศึกษาการพัฒนาบทบาทการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการจัดการเรียนการสอนในอดีตครูเป็นผู้กำหนดการจัดการเรียนการสอนทั้งหมด โดยเริ่มต้นตั้งแต่การวางแผน การสอน การดำเนินการสอน และการวัดผลประเมินผล รูปแบบการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันครูเป็นผู้กำหนดการจัดการเรียนการสอนเป็นส่วนใหญ่ นักเรียนมีส่วนร่วมในระหว่างดำเนินการทำกิจกรรมการเรียนการสอน รูปแบบการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการจัดการเรียนการสอนในอนาคต มีดังนี้ ทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการวางแผนในการจัดการศึกษาพบว่า นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนทุกขั้นตอน ครูเปลี่ยนแปลงบทบาทผู้สอนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกและนักเรียนมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอน ผลการสังเคราะห์การมีส่วนร่วมของนักเรียนในการจัดการเรียนการสอนที่ได้จากการพัฒนามือองค์ประกอบ ดังนี้ การมีส่วนร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมกำหนดความต้องการ ร่วมปฏิบัติ เปลี่ยนแปลงบทบาท และร่วมประเมินผล

จากเหตุผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผลการใช้วัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านการมีวินัยในตนเอง มีมารยาทในสังคมและรักการอ่านของนักเรียนโรงเรียนเมืองชลพาณิชย์การสูงกว่าก่อนการใช้นวัตกรรม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่อาจจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 การจัดกิจกรรมบางอย่างควรกระทำอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผลการวิจัยพบว่า บางกิจกรรม เช่น กิจกรรมการอ่าน ระเบียบวินัยการแต่งกาย เมื่อหยุดทำกิจกรรมพฤติกรรมของนักเรียนก็คงเดิม ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ควรทำเป็นกิจวัตรเพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญมากยิ่งขึ้น

1.2 การจัดกิจกรรมควรเน้นความสนใจของนักเรียนเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึง ความต้องการของโรงเรียน อายุของนักเรียนและสภาพแวดล้อมในโรงเรียน เช่น กิจกรรมการอ่าน ในนักเรียนที่อยู่ช่วงวัยรุ่น หนังสือต้องเป็นเรื่องที่วัยรุ่นสนใจ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนทำกิจกรรมมากยิ่งขึ้น

1.3 การประเมินผลกิจกรรมของครูในโรงเรียนควรมีแบบสัมภาษณ์หรือ มีแบบสอบถามที่ชัดเจน เพื่อให้เห็นข้อมูลที่ชัดเจนมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยต่อไป

2.1 ผลการวิจัยนี้เน้นการจัดกิจกรรมที่พัฒนาคุณลักษณะที่ดีของนักเรียน โดยครูเป็น ศูนย์กลางของการระดมความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งตามหลักควรเป็นผู้ปกครอง รวมถึง ชุมชน ดังนั้น ควรมีการวิจัยและพัฒนาต่อไปในด้านการพัฒนากิจกรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทของ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน นอกจากนี้ควรพัฒนานวัตกรรม คุณลักษณะที่ผู้ปกครองสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง

2.2 ควรมีการวิจัย นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านอื่น ๆ เช่น ด้านจิตอาสา ด้านใฝ่เรียนรู้ เพื่อให้เกิดผลการพัฒนามากยิ่งขึ้น

2.3 การวิจัยนี้มีข้อจำกัดด้านเวลา ซึ่งช่วงของการพัฒนาเพียง 1 ภาคเรียน ความสำเร็จของงานวิจัยจึงเห็นผลไม่ชัดเจน จำเป็นต้องติดตามและดำเนินกิจกรรมบางอย่างต่อไป เพื่อให้พฤติกรรมเปลี่ยนอย่างชัดเจน ควรมีการศึกษาวิธีการพัฒนาที่ยั่งยืนรวมอยู่ในประเด็นวิจัย ด้วย